

**Бакаліна О.М.**  
заступник командира ДФТГ  
Козинської територіальної громади  
Обухівського району

## **ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

Загальновідомо, що адміністративно-правовий статус є основою діяльності будь-якого органу влади, до основних характеристик якого належать: його становище в ієрархії суб'єктів державної влади, питання підпорядкованості; цілі, завдання та функції органу; порядок його створення, напрями, форми та методи діяльності, і звичайно ж структура самого органу. Адміністративно-правовий статус індивідуалізує становище будь-якого суб'єкта державного управління, оскільки визначає не лише права і обов'язки, а й завдання, функції, організаційну структуру, структуру управління, форми відповідальності, компетенцію тощо.

У системі органів виконавчої влади особливе місце належить митним органам як адміністративним органам, як суб'єктам, які мають владні повноваження та здійснюють митний контроль. Адміністративно-правовий статус митних органів має особливості як структурно-функціональної, так і інституційної властивостей.

Зростання ролі та значення зовнішньоекономічної діяльності та її важливого інструмента – митної справи обумовлює важливість дослідження адміністративно-правового статусу митних органів, що безпосередньо здійснюють митну справу.

В свою чергу, не менш детально вченими аналізується поняття та структура адміністративно-правового статусу.

Так, В.Б. Авер'янов зазначає, що поняття адміністративно-правового статусу охоплює комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав та обов'язків, що закріплені за відповідним суб'єктом на підставі норм адміністративного права, тобто необхідною ознакою набуття особою адміністративно-правового статусу є наявність у неї конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, які реалізуються даною особою як в адміністративних правовідносинах, так і поза ними. Також, науковцем розмежовано поняття адміністративна правосуб'єктність і адміністративно-правовий статус. Тобто, коли мова йде про потенційну здатність суб'єкта адміністративного права мати певні права і виконувати обов'язки, то увага спрямовано на його адміністративну правосуб'єктність, а коли мова йде про наявні у даного

суб'єкта права й обов'язки, то вбачають адміністративно-правовий статус [1, с. 194].

Подібне твердження підтримує і Т.О. Коломоець, яка зазначає, що «адміністративно-правовий статус представляє собою сукупність суб'єктивних прав та обов'язків закріплених нормами адміністративного права за певним органом. Водночас обов'язковою ознакою набуття суб'єктом адміністративно-правового статусу є наявність у нього конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, що реалізуються у рамках як адміністративних правовідносин, так і поза ними» [2, с. 64].

Разом з тим, В.І. Фелик звертає увагу на те, що «адміністративно-правовий статус» є комплексною правовою категорією, яка на теоретичному рівні відображає становище певного суб'єкта в системі правових відносин. До того ж, на законодавчому рівні виражається через визначення мети та завдань діяльності відповідного суб'єкта, його прав та обов'язків, а також інших елементів адміністративно-правового статусу, а на практичному рівні – у здійсненні відповідним суб'єктом (у випадку публічного суб'єкта правовідносин) своїх повноважень [3, с. 187].

Адміністративно-правовий статус, як зазначають О.Є. Панфілов та А.Л. Калімбет, являє собою «сукупність конкретно визначених суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплюються за відповідним суб'єктом визначеними нормативно-правовими актами та гарантовані державою» [4, с. 82].

Тобто, конкретний зміст адміністративно-правового статусу суб'єкта адміністративного права залежить від цілої низки факторів: виду діяльності, ставлення до державного механізму, місця в апараті державної влади, включеності до організаційної структури та ін.

Адміністративно-правовий статус – це сукупність прав і обов'язків певного суб'єкта, закріплених за ним нормами адміністративного права.

В свою чергу, досліджуючи питання адміністративно-правового статусу митних органів, Д.В. Приймаченко робить висновок про те, що в системі органів виконавчої влади вагоме місце належить митним органам, що визначається метою їх створення, функціонування та характером виконуваних завдань і функцій [5, с. 7].

Слід відзначити, що адміністративно-правовий статус митних органів знаходить своє вираження у взаємовідносинах в системі митних органів, які ґрунтуються на принципі поєднання централізації та децентралізації – коли вищестоящому органу підпорядковується кожен нижчестоящий митний орган. Сукупність усіх митних органів, організацій та установ є складним та розгалуженим механізмом, яким забезпечується вирішення багатьох завдань.

У своїй роботі В. Комзюк пропонує поняття адміністративно-правового статусу митних органів визначати як комплекс адміністративних прав та обов'язків, що надані митним органам для виконання ними діяльності пов'язаної з практичним здійсненням заходів, які спрямовані на виконання митної політики держави, та організацією й функціонуванням усієї системи митних органів [6, с. 27].

Таким чином, під впливом розвитку зовнішньоекономічних відносин система митних органів як суб'єкт управління змінюється, удосконалюється, трансформується з метою максимальної відповідності контрольованій системі. У зв'язку з цим слід визнати складність адміністративно-правового статусу митних органів, обумовлену різноманіттям та різноплановістю виконуваних ними функцій. Специфіка адміністративно-правового статусу митних органів визначає вектор оптимізації структурної організації митних органів у системі органів виконавчої влади.

Митні органи наділяються цілою низкою різноманітних управлінських та організаційних функцій, що сприяють вирішенню поставлених перед ними завдань та досягненню певних цілей у сфері митної політики.

Окрім того, адміністративно-правовий статус є структурованим, але на відміну від статусу суб'єкта в праві загалом, до складових елементів відносяться не лише права та обов'язки.

Так, Л.Р. Біла-Тіунова, аналізуючи адміністративно-правовий статус громадянина України робить висновок, що він є багаторівневою і складно-елементною категорією, яку складає: «галузевий статус у межах адміністративного права (з врахуванням особливостей галузі права, що складається з визначених елементів); спеціальний статус у межах адміністративного права (який складається з конкретно визначених елементів), що у своїй сукупності утворюють єдиний та неподільний адміністративно-правовий статус громадянина України» [7, с. 67-68].

Адміністративно-правовий статус як комплексне явище розглядає і дослідник М. Добкін, що, складається з декількох складників, які ґрунтуються на правах та обов'язках. За твердженням науковця найбільш правильним та повним буде виділення прав, обов'язків, гарантій і відповідальності суб'єктів права як елементів адміністративно-правового статусу [8, с. 13].

У своєму дослідженні А.М. Подоляка пропонує такі структурні елементи адміністративно-правового статусу керівника як посадової особи органу виконавчої влади: права, обов'язки, особливості юридичної відповідальності, які обумовлюються специфікою повноважень керівника органу виконавчої влади, становищем посади керівника у системі управління [9, с. 10].

Водночас М.І. Горбач у своїй роботі пропонує елементи адміністративно-правового статусу класифікувати на такі види: основні елементи (права та обов'язки), додаткові елементи (правосуб'єктність, правове становище, гарантія, повноваження, компетенція, юридичне явище, адміністративно-правова відповідальність) та спеціальні елементи (всі елементи, що характеризують певний окремий суб'єкт адміністративного права) [10, с. 135].

До елементів (структури) адміністративно-правового статусу митних органів слід віднести: компетенцію, яка включає в себе повноваження, принципи діяльності, юридичні гарантії та юридичну відповідальність.

Отже, адміністративно-правовий статус митних органів: визначає його місце у системі митних органів; відображає його призначення у системі митних органів шляхом визначення основних завдань та функцій діяльності; визначає компетенцію, тобто окреслює коло їх прав та обов'язків (адміністративних повноважень), необхідних для реалізації відповідних завдань та функцій діяльності, закріплює певні методи та форми їх організації та діяльності.

На наш погляд, адміністративно-правовий статус митних органів – це закріплена нормами адміністративного права сукупність повноважень даних органів, що визначають їх місце та значення у системі митних органів, організаційно-структурну побудову, а також гарантії реалізації закріплених законодавством прав та обов'язків митних органів, відповідальність, гарантії їх діяльності та характер взаємовідносин з іншими суб'єктами.

До структурних елементів адміністративно-правового статусу митних органів слід віднести: мета створення, завдання та функції; компетенція та повноваження (права та обов'язки в галузі митної справи); організаційна структура митного органу; юридична відповідальність посадових осіб митних органів; принципи та гарантії їх діяльності.

#### **Список використаних джерел:**

1. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. Т. 1. Загальна частина. Київ: Юридична думка. 2003. 584 с.

2. Коломоець Т.О. Адміністративне право. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер. 2011. 576с.

3. Фелик В.І. Особливості адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 3. С. 181–189.

4. Панфілов О.Є., Калімбет А.Л. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України: характеристика поняття та змісту. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. Випуск 2(37). С. 79-83.

5. Приймаченко Д.В. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук: спеціальність: 12.00.07. Ірпінь. 2007. 40 с.

6. Комзюк В. Поняття та структура адміністративно-правового статусу митних органів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2013. № 95. С. 25-28.

7. Біла-Тіунова Л.П. Адміністративно-правовий статус громадянина України. *Juris Europensis Scientia*. 2020. Випуск 3. С.64–68.

8. Добкін М.М. Адміністративно-правовий статус виконавчих органів міських рад: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ. 2009. 26 с.

9. Подоляка А.М. Адміністративно-правовий статус Державної автомобільної інспекції МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Національний університет внутрішніх справ. Харків. 2004. 19 с.

10. Горбач М.І. Класифікація елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Випуск 2. Ч. 2. С. 129-136.